FIL-PRIM'AWLA TAL-QORTI ĊIVILI

IMĦALLEF

ONOR. JOSEPH R. MICALLEF LL.D.

ILLUM it-Tlieta, 16 ta' Jannar, 2018

Kawża Nru: 7

Rik. Nru. 2/10JRM

Paul **DEMICOLI**

vs

MINISTRU TAL-POLITIKA SOĊJALI, Segretarju Permanenti fil-Ministeru tal-Politika Soċjali, u l-Avukat Ġenerali

Il-Qorti:

Reġgħet rat ir-Rikors Maħluf imressaq fl-4 ta' Jannar, 2010, li bih u għar-raġunijiet hemm imfissra, l-attur talab li din il-Qorti (i) issib li l-Ministru mħarrek mexa lil hinn mis-setgħat ("*ultra vires*") mogħtijin lilu mil-liġi – l-Att XXVII tal-2000 dwar l-Awtorita' għas-Saħħa u s-Sigurta' fuq il-Post tax-Xogħol[1] – meta ħejja u daħħal fis-seħħ prinċipji ġodda ta' responsabbilta' legali ta' sid bis-saħħa tal-Avviż Legali mitejn u wieħed u tmenin (281) tal-2004[2] u dan, b'mod partikolari, fejn fir-regolament 2(ċ) tiegħu jingħad li '*klijent*' tfisser '*il-persuna naturali jew legali għal min jitwettaq proġett*' u fejn fir-regolament

[1] Kap 424
[2] Regolamenti tal-2004 dwar il-Post tax-Xogħol (Bżonnijiet Minimi tas-Saħħa u s-Sigurta' tax-Xogħol f'Siti ta' Kostruzzjoni) (L.S. 424.29)

3 tiegħu elenka ċerti dmirijiet legali tal-istess 'klijent', u kif ukoll kull fejn fl-imsemmija Regolamenti jissemmew responsabbiltjiet legali relattivi għall-istess 'klijent'; u (ii) issib ma jiswewx l-imsemmija dispożizzjonijiet tal-imsemmi Avviż Legali u dispożizzjonijiet oħra tar-Regolamenti safejn jirreferu għall-imsemmi prinċipju ġdid ta' responsabbilta'. Talab ukoll l-ispejjeż;

Rat id-degriet tagħha tat-8 ta' Jannar, 2010, li bih ordnat in-notifika tal-atti lill-imħarrkin u tat direttivi lill-attur dwar it-tressiq tal-provi min-naħa tiegħu;

Rat il-provvediment tagħha tas-26 ta' Marzu, 2010[3], li bih u għar-raġunijiet hemm imsemmija, tat lill-imħarrkin il-fakulta' li jitħallew jikkontestaw il-kawża, minkejja li fiż-żmien mogħti lilhom mil-liġi ma kinux ressqu Tweġiba Maħlufa;

Rat it-Tweġiba Maħlufa mressqa fis-26 ta' Marzu, 2010, li biha laqgħu għall-azzjoni attriċi billi, b'mod preliminari, qalu li l-imħarrek Avukat Ġenerali jmissu jinħareġ mill-kawża bl-ispejjeż għall-attur, għaliex mhuwiex il-kontradittur leġittimu tal-azzjoni attriċi għall-finijiet tal-artikolu 181B tal-Kapitolu 12 tal-Liġijiet ta' Malta. Fil-mertu, laqgħu billi qalu li t-talbiet attriċi ma jmisshomx jintlaqgħu għaliex il-liġi prinċipali tagħti lill-Ministru mħarrek kull setgħa li jagħmel ir-Regolamenti li minnhom jilminta l-attur u li hija l-liġi prinċipali li, f'dispożizzjonijiet oħrajn tagħha, tiġbor fiha nies bħall-attur fir-responsabbiltajiet mistennija li jintrefgħu fejn ikunu qegħdin isiru xogħlijiet;

Semgħet ix-xhieda mressqa mill-attur, magħduda dik bil-mezz tal-affidavit u l-provi dokumentali;

Semgħet it-trattazzjoni tal-avukati tal-partijiet;

Rat l-atti tal-kawża;

Rat id-degrieti li bihom ħalliet il-kawża għas-sentenza;

Ikkunsidrat:

Illi din hija azzjoni ta' stħarriġ ġudizzjarju ta' liġi sussidjarja. L-attur jgħid li liġi sussidjarja maħruġa bis-saħħa ta' Avviż Legali mill-Ministru mħarrek tmur lil hinn mill-prinċipji u setgħat maħsuba fil-liġi ewlenija li bis-saħħa tagħha suppost li nħareġ l-imsemmi Avviż Legali, u dan safejn tqiegħed

[3] Paġġ. 23 – 9 tal-proċess

responsabbilta' fuq sidien ta' postijiet fejn ikun qiegħed isir xogħol, meta l-liġi ewlenija teskludi mit-tifsira ta' '*min iħaddem*' sewwasew lil sid, okkupant jew possessur ta' post bħal dak. Huwa jgħid li, safejn il-liġi sussidjarja mhijiex fil-limiti tal-liġi ewlenija, id-dispożizzjonijiet tal-Avviż Legali li jgħabbu b'responsabbilta' lil sidien postijiet fejn ikun qiegħed isir xogħol ma jiswewx u huma bla effett u jrid li l-Qorti ssib li, b'dan il-mod, il-Ministru jitqies li mexa lil hinn ("*ultra vires*") is-setgħat mogħtijin lilu mil-liġi;

Illi għal din l-azzjoni, l-imħarrkin laqgħu billi, b'mod preliminari, qalu li l-imħarrek Avukat Ġenerali jmissu jinħareġ mill-kawża bl-ispejjeż għall-attur, għaliex mhuwiex il-kontradittur leġittimu tal-azzjoni attriċi għall-finijiet tal-artikolu 181B tal-Kapitolu 12 tal-Liġijiet ta' Malta. Fil-mertu, laqgħu billi qalu li t-talbiet attriċi ma jmisshomx jintlaqgħu għaliex il-liġi ewlenija tagħti lill-Ministru mħarrek kull setgħa li jagħmel ir-Regolamenti li minnhom jilminta l-attur u li hija l-liġi ewlenija nnifisha li, f'dispożizzjonijiet oħrajn tagħha, tiġbor fiha nies bħall-attur fir-responsabbiltajiet mistennija li jintrefgħu fejn ikunu qegħdin isiru xogħlijiet;

Illi għal dak li jirrigwarda l-<u>fatti li joħorġu mill-atti tal-kawża</u> jirriżulta li l-attur huwa bennej tas-sengħa li, fl-aħħar snin, kien imdaħħal ukoll f'xogħol ta' żvilupp u xiri ta' bini bil-ħsieb li jtejbu b'xogħlijiet u jerġa' jbiegħu;

Illi fl-1995, kien daħal fuq att ta' konvenju biex jixtri post f'San Pawl il-Baħar ħalli jkun f'qagħda li jirranġah u jerġa' jbiegħu. Minħabba li l-bejjiegħa kienu għaddejjin minn proċess ta' firda personali fil-Qorti, il-konvenju baqa' jiġġedded sa ma ntemm il-każ tagħhom. L-attur spiċċa xtara l-post fl-2003;

Illi hekk kif sar sid il-post, l-attur qabbad żewġ bennejja tas-sengħa biex jagħmlu x-xogħlijiet ta' tibdil fih skond permess li kien inħareġ mill-awtorita' kompetenti sa miż-żmien li l-konvenju kien għadu fis-seħħ;

Illi f'jum f'Ġunju tal-2004, meta kien għaddej ix-xogħol fuq is-sit minn kumpannija mqabbda mill-attur, il-bini ċeda[4] u kien hemm telf ta' ħajja wkoll meta ċeda l-bini. L-attur ma kienx fuq il-post meta nqala' l-inċident. Il-Pulizija Eżekuttiva ħadet passi bil-Qorti u xliet lill-attur quddiem il-Qorti tal-Maġistrati bħala Qorti Istruttorja;

Illi l-Ministru mħarrek ħareġ ir-Regolamenti dwar il-Postijiet tax-Xogħol (Bżonnijiet Minimi tas-Saħħa u Sigurta' tax-Xogħol f'Siti ta' Kostruzzjoni) (minn issa 'l hemm imsejħa "ir-Regolamenti" bis-saħħa tas-setgħat mogħtijin lilu mill-artikolu 12 tal-liġi ewlenija (minn issa 'l hemm imsejħa "l-Att"). Il-

[4] Affidavit tal-attur f'paġġ. 40 – 1 tal-proċess

Ministru qiegħed l-imsemmi Avviż Legali fuq il-Mejda tal-Kamra tar-Rappreżentanti waqt is-seduta tat-18 ta' Mejju, 2004[5]. Ir-Regolamenti daħlu fis-seħħ fl-14 ta' Mejju, 2004, dakinhar li saret il-pubblikazzjoni tagħhom fil-ħarġa tal-Gażżetta tal-Gvern[6];

Illi l-abbozzar tar-Regolamenti sar mill-Awtorita' għas-Saħħa u s-Sigurta' fuq il-Post tax-Xogħol (minn issa 'l hemm imsejħa "l-Awtorita'") u kienet l-istess Awtorita' li issuġġeriet lill-Ministru mħarrek li jagħmel il-leġislazzjoni sussidjarja[7];

Illi l-attur fetaħ din il-kawża f'Jannar tal-2010;

Illi l-kunsiderazzjonijiet ta' xejra legali marbuta mal-każ li l-Qorti għandha quddiemha jitolbu stħarriġ tas-siwi tar-Regolamenti safejn jgħabbu b'responsabbiltajiet dwar il-ħarsien ta' saħħa u sigurta' fuq lantijiet ta' xogħol li fihom ikun qiegħed isir bini jew xogħlijiet bħalu. L-azzjoni attriċi mhijiex maħsuba li twaqqa' l-effett tar-Regolamenti, imma biss ta' dawk id-dispożizzjonijiet tiegħu li l-attur iqis li jmorru lil hinn mis-setgħat mogħtijin mill-Att innifsu;

Illi qabel ma l-Qorti tgħaddi biex tistħarreġ il-kwestjoni fil-mertu, jidhrilha xieraq li tqis **l-eċċezzjoni preliminari** li qajmu l-imħarrkin. Din tgħid li l-imħarrek Avukat Ġenerali mhuwiex il-kontradittur leġittimu tal-azzjoni attriċi u jmissu jinħeles milli jibqa' fil-kawża;

Illi l-ebda waħda mill-partijiet ma ittrattat speċifikatament din l-eċċezzjoni, imma lanqas ma kienet irtirata. Għalhekk, jeħtieġ li l-Qorti tqisha;

Illi l-imħarrkin isejsu l-eċċezzjoni fuq id-dispożizzjonijiet tal-artikolu 181B tal-Kapitolu 12 tal-Liġijiet ta' Malta u jgħidu li l-Avukat Ġenerali ma jmissux tħarrek f'din il-kawża billi l-atti huma sħaħ bil-fatt li tħarrku l-Ministru u s-Segretarju Permanenti;

Illi bl-imsemmija eċċezzjoni, l-Avukat Ġenerali jgħid li ma huwiex il-kontradittur leġittimu tal-azzjoni attriċi. Huwa jidher li jsejjes din l-eċċezzjoni fuq il-kwestjoni tan-nuqqas ta' interess ġuridiku fil-pretensjonijiet attriċi fil-konfront tiegħu. Ta' min jgħid li fl-ebda parti tar-Rikors Maħluf ma jiddaħħal fil-ġrajja li minnhom jilminta l-attur u lanqas intwera waqt is-smigħ tal-kawża fejn kien is-sehem tiegħu jew x'sura ta' rimedju jista' jintalab jagħti f'każ li l-attur jingħata raġun;

---

[5] Dok "RG1", f'paġ. 98 *tergo* tal-proċess
[6] Ara d-Dok f'paġġ. 66 sa 91 tal-proċess
[7] Xhieda ta' Dr. Mark Gauċi f'paġ. 119 tal-proċess

Illi l-Qorti tqis, madankollu, li l-qofol tal-azzjoni attriċi hija l-għemil leġislattiv tal-Ministru mħarrek u s-siwi ta' parti mill-istess għemil. Jidher li l-għamla ta' azzjoni mnedija mill-attur mhijiex waħda li għaliha jgħoddu d-dispożizzjonijiet tal-artikolu 181B(1) tal-Kapitolu 12 tal-Liġijiet ta' Malta, iżda dan huwa każ li jdaħħal fis-seħħ id-dispożizzjonijiet tas-sub-inċiż ta' warajh. Il-Qorti tqis li f'azzjoni ta' stħarriġ ġudizzjarju dwar is-siwi ta' liġi, l-imħarrek Avukat Ġenerali huwa l-persuna li tirrappreżenta lill-Gvern u jmissu jkun parti fil-kawża[8], u dan ukoll jekk l-azzjoni ssir kontra l-Ministru li taħt l-awtorita' tiegħu jkun inħareġ l-att leġislattiv attakkat[9];

Illi għalhekk, il-Qorti qiegħda tiċħad din l-eċċezzjoni preliminari billi ma ssibx li hija tajba fil-fatt u lanqas fil-liġi;

Illi għal dak li jirrigwarda l-**kunsiderazzjonijiet tal-azzjoni attriċi fil-mertu** tajjeb li wieħed iżomm quddiem għajnejh li l-attur qiegħed jattakka parti minn leġislazzjoni sussidjarja minħabba li jgħid li tistabilixxi ħwejjeġ ta' responsabbilta' li l-leġislazzjoni ewlenija ma tgħidhomx. Huwa jgħid li minħabba f'hekk, xi dispożizzjonijiet tal-liġi sussidjarja saru lil hinn mis-setgħat mogħtijin fil-liġi ewlenija u l-Ministru f'dan ir-rigward qabeż is-setgħat li tagħtih dik il-liġi billi "ma setax jintroduċi tali forma ta' leġislazzjoni bl-awtorita' tiegħu nnifsu mingħajr l-intervent parlamentari";

Illi b'mod partikolari, l-attur jilminta mill-fatt li l-liġi ewlenija (jiġifieri l-Att) ma titfa' l-ebda responsabbilta' fuq sid ta' post li fih ikun qiegħed jew sejjer isir xogħol ta' kostruzzjoni, filwaqt li jgħid li l-liġi sussidjarja (ir-Regolamenti) ddaħħal responsabbilta' legali fuq sidien ta' postijiet li fihom ikun għaddej xogħol bħal dak. Dan sar billi, fir-Regolamenti, ddaħħlet it-tifsira ta' "*klijent*" li tgħodd fiha lil sid il-post li fih ikun qiegħed isir xogħol ta' kostruzzjoni. Huwa jisħaq li dak li jissemma fir-Regolamenti jmur lil hinn minn dak li ried il-Parlament meta għadda l-Att;

Illi, min-naħa tagħhom, l-imħarrkin iwarrbu l-argumenti tal-attur billi jgħidu li s-setgħa mogħtija lill-Ministru biex jagħmel ir-Regolamenti toħroġ mill-artikolu 12 tal-Att innifsu li jagħtih setgħat wiesgħa li jinkludu wkoll li jagħraf bejn klassijiet differenti ta' postijiet tax-xogħol u distinzjonijiet li jitqiesu xierqa safejn għandu x'jaqsam mas-saħħa u s-sigurta' fuq il-post tax-xogħol. Iżidu jgħidu li l-fatt li r-Regolamenti daħħlu t-tifsira ta' "*klijent*" meta din ma tinstabx fl-Att ma jfissirx li dak ir-regolament sar lil hinn mis-setgħat tal-Att: mhux darba li l-leġislazzjoni sussidjarja taħt xi Att iżżid provvedimenti li l-Att innifsu

[8] Ara, fost oħrajn, P.A. MCH **23.11.2011** fil-kawża fl-ismijiet ***Richard John Bridge vs Onorevoli Ministru tal-Ġustizzja u Intern et*** (konfermata fl-Appell fis-**16.4.2012**); u Kost. **30.10.2015** fil-kawża fl-ismijiet ***Emmanuele Caruana et vs Il-Prim Ministru et.***
[9] Ara, b'eżempju, App. Ċiv. **6.2.2015** fil-kawża fl-ismijiet ***Melita Cable p.l.c. vs Il-Ministru għall-Iżvilupp Urban u t-Toroq et.***

ma jkunx semma u sewwasew għaliex ikun maħsub li l-leġislazzjoni sussidjarja tipprovdi dwar ċirkustanzi partikolari li l-liġi ewlenija ma tkunx ipprovdiet għalihom. L-imħarrkin jgħidu li lanqas huwa minnu li r-rabta jew responsabbilta' legali ta' sidien ta' postijiet li fihom ikun għaddej xogħol ta' bini ddaħħlet biss bis-saħħa tar-Regolamenti: l-Att innifsu diġa' jikkontempla responsabbilta' bħal dik taħt it-tifsira ta' "*min iħaddem*";

Illi l-Qorti tqis li huwa fis-setgħa tagħha li tara jekk kemm-il darba xi provvediment li għandu s-saħħa ta' liġi nħariġx sewwa mill-awtorita' mogħnija bis-setgħa li tagħmlu[10]. Dan ifisser li l-eżami jrid isir kemm dwar il-persuna li tkun għamlet xi liġi bħal dik u kif ukoll dwar jekk il-persuna li kienet mogħtija s-setgħa li tagħmel liġi bħal dik baqgħetx fil-limiti ta' dik is-setgħa jew marritx lil hinn minnhom. Fil-każ ta' leġislazzjoni sussidjarja, il-Qorti trid dejjem tkejjel is-setgħat tal-awtorita' li tagħmel liġi sussidjarja mas-setgħat li jkunu ngħataw fil-liġi ewlenija għaliex huwa minn din il-liġi li l-awtorita' tingħata 'delega' biex toħroġ liġijiet sussidjarji;

Illi sakemm l-awtorita' tibqa' fil-qafas tad-'delega', kull dispożizzjoni bis-saħħa ta' liġi magħmula minn dik l-awtorita' jkollha s-saħħa tal-istess liġi li ddelegatha u tkun tiswa. Bosta drabi, il-liġi sussidjarja tkun trid tinqara flimkien mal-liġi ewlenija u titfissar minn din tal-aħħar. Imma jekk toħroġ minn dak il-qafas, il-liġi sussidjarja tkun saret lil hinn mis-setgħat mogħtija mil-liġi ewlenija u ma tkunx tiswa. Dan huwa l-qofol tal-azzjoni li l-Qorti għandha quddiemha llum;

Illi l-azzjoni attriċi tissejjes fuq l-aspett sostantiv u mhux dak proċedurali tar-Regolamenti. L-attur ma għandu l-ebda lment fuq il-mod kif ir-Regolamenti tqiegħdu fuq il-Mejda tal-Kamra tar-Rappreżentanti jew il-mod kif kienu ippubblikati fil-Gażżetta tal-Gvern. Il-proċess kollu biex bih ir-Regolamenti daħlu fis-seħħ ma jidhirx li b'xi mod naqas milli jħares dak li titlob il-liġi u lanqas jidher li xiħadd ipprova jattakka r-Regolamenti fiż-żmien mogħti mill-Ordnijiet tal-Kamra meta dawn tqiegħdu fuq il-Mejda tal-Kamra tar-Rappreżentanti[11];

Illi s-setgħat mogħtijin minn liġi ewlenija jistgħu jkunu espressi jew impliċiti, u bosta drabi jkun hekk minħabba li l-liġi ewlenija ma tkunx maħsuba li tidħol fl-irqaqat kollha taċ-ċirkostanzi li huma maħsuba li tirregola. Ir-rieda tal-leġislatur tkun li, fejn jidħlu kwestjonijiet ta' speċjalizzazzjoni jew ċirkostanzi partikolari, tkun il-liġi sussidjarja li tieħu ħsieb tirregola dawk l-aspetti. F'dan ir-rigward jingħad li "*A statutory power will be construed as impliedly authorising everything which can fairly be regarded as incidental or*

[10] App. Ċiv. **8.11.2005** fil-kawża fl-ismijiet ***Carmelo Borġ vs Ministru Responsabbli mill-Ġustizzja u l-Intern et***
[11] Xhieda ta' Raymond Grillo f'paġġ. 123 – 4 tal-proċess

consequential to the power itself; and this doctrine is not applied narrowly. .. .. .. It is axiomatic that delegated legislation in no way partakes of the immunity which Acts of Parliament enjoy from challenge in the courts, for there is a fundamental difference between a sovereign and a subordinate law-making power. Even where, as is often the case, a regulation is required to be approved by resolutions of both Houses of Parliament, it still falls on the 'subordinate' side of the line, so that the court may determine its validity. The court has to look for the true intent of the empowering Act in the usual way"[12];

Illi huwa miżmum ukoll li "*If an Act authorises the making of regulations to 'modify or extend' certain of its provisions, it would seem that such regulations, provided that they are related to the provisions in question, cannot be impugned in the courts*"[13];

Illi l-Qorti tqis li r-Regolamenti li dwarhom l-attur ressaq din il-kawża huma maħsuba biex jistabilixxu ħtiġijiet minimi ta' saħħa u sigurta' għas-siti ta' xogħol ta' kostruzzjoni[14] u jridu jinqraw u jitħaddmu mar-Regolamenti dwar Dispożizzjonijiet Ġenerali dwar is-Saħħa u s-Sigurta' fuq il-Post tax-Xogħol[15]. Il-Qorti tqis ukoll li, minbarra li l-imsemmija Regolamenti jistabilixxu ħtiġijiet u proċeduri li jridu jitħarsu fil-każijiet u fiċ-ċirkostanzi li jsemmu, jistabilixxu wkoll sanzjonijiet għal min jonqos milli jħares dak li huwa preskritt. Tali sanzjonijiet, fil-każijiet xierqa, jikkostitwixxu reati[16] u l-piż tal-prova taqa' fuq il-persuna mixlija li turi "*li ma kienx prattikabbli u jew li ma kienx raġonevolment prattikabbli li jsir aktar milli fil-fatt ikun sar biex jitwettaq id-dmir jew ir-rekwiżit, jew li ma kienx hemm meżż prattikabbli aħjar minn dak fil-fatt użat biex jiġi mwettaq id-dmir jew ir-rekwiżit*"[17]. L-attur fetaħ din il-kawża sewwasew għaliex tnedew kontrih proċeduri fil-Qrati ta' kompetenza kriminali minħabba l-inċident li nqala' fuq is-sit li tiegħu huwa s-sid[18];

Illi, minbarra dan, ir-Regolamenti daħlu fis-seħħ b'mod li jolqot ukoll każijiet li setgħu ġraw qabel id-data li fihom daħlu fis-seħħ[19]. Ħareġ ukoll mill-provi[20] li kienu r-Regolamenti li daħħlu għall-ewwel darba l-klassi tal-'*klijent*' li fiha bdew jaqgħu wkoll persuni li jkunu s-sid tas-sit li fih ikun qiegħed isir ix-xogħol ta' kostruzzjoni li għalihom jirreferu l-istess Regolamenti;

Illi l-Qorti tqis li l-għan ewlieni tal-Att huwa dak li jiżgura l-ħarsien lil min jaħdem u wkoll lil terzi persuni minn perikli għal saħħithom jew ħajjithom

---

[12] HWR Wade & CF Forsyth <u>*Administrative Law*</u> (11th Edit, 2014) f'paġġ. 177 u 737
[13] JM Evans <u>*De Smith's Judicial Review of Administrative Action*</u> (4th Edit,1980) f'paġ. 376
[14] Reg. 1(2) tal-A.L. 281/04 (L.S. 424.29)
[15] A.L. 36/2003 (L.S. 424.18)
[16] Ara reg. 13 tal-A.L. 281/04 u reg. 21 tal-A.L. 36/03
[17] Reg. 12 tal-A.L. 281/04
[18] Ara wkoll art. 38(1) tal-Kap 424
[19] Xhieda ta' Dr Mark Gauċi f'paġ. 120 tal-proċess
[20] *Ibid.* f'paġ. 122 tal-proċess

minħabba xogħlijiet li jkunu għaddejjin f'siti tax-xogħol jew li għalih jista' jidħol jew minn ħdejh ikun għaddej il-pubbliku, ukoll jekk il-post huwa ta' sidien privati[21]. Mill-bixra ġenerali tal-istess Att, l-għan tal-liġi huwa dak li jagħti ħarsien fil-qafas ta' kundizzjonijiet ta' impieg jew ħatra ta' twettiq ta' xogħol hekk li l-liġi tqis id-dispożizzjonijiet ta' dak l-Att bħala parti mill-kundizzjonijiet magħrufin tal-impieg ta' impjegati li għalihom jgħoddu dawk id-dispożizzjonijiet jew ta' xi regolamenti magħmulin taħtu[22]. Hemm saħansitra dispożizzjoni tal-liġi li tgħid li, f'każ fejn il-liġi tax-xogħol (impieg) dwar kundizzjonijiet ta' saħħa u sigurta' ma taqbilx mal-Att, għandhom jirbħu d-dispożizzjonijiet tal-liġi tax-xogħol[23];

Illi, fil-fehma tal-Qorti, dawn il-kunsiderazzjonijiet jagħtu l-ħjiel veru tal-għanijiet tal-Att u l-qafas li fih iridu jinqraw u jinftehmu. Il-Qorti ma taqbilx mas-sottomissjoni magħmula mill-imħarrkin li l-Att diġa' jgħabbi lil sid ta' post fejn ikun qiegħed isir ix-xogħol ta' kostruzzjoni b'responsabbilta' għas-saħħa u s-sigurta' tal-ħaddiema li jitqabbdu jagħmlu dak ix-xogħol f'dak il-post. Il-Qorti tqis li, għall-kuntrarju, fit-tifsira ta' '*min iħaddem*', l-Att jeskludi lis-"*sidien, okkupanti jew pussessuri li għalihom ikun qiegħed isir ix-xogħol*", u jorbothom biss u jqishom bħala '*min iħaddem*' jekk kemm-il darba biss dawn is-sidien, okkupanti jew pussessuri jipprovdu għodod, materjal u tagħmir. Minbarra dan, tali responsabbilta' toħroġ biss dwar difetti jew nuqqasijiet fit-tagħmir provdut mis-sidien tas-sit u li jkunu jafu jew setgħu jkunu jafu minn qabel dwar tali nuqqasijiet[24]. Jekk, imbagħad, wieħed jifli l-miżuri li l-Att jaħseb għalihom biex min iħaddem imissu jieħu biex jeħles id-dannu fiżiku u psikoloġiku, korriment jew mewt ta' ħaddieħor, joħroġ ċar li l-fehma tal-leġislatur kienet mitfugħa fuq min iħaddem u mhux fuq min jinzerta jkun is-sid tal-post li fih isir ix-xogħol[25];

Illi l-Qorti dehrilha li kien xieraq tagħmel dawn l-osservazzjonijiet għaliex huwa minn dan il-qafas li tista' tqis jekk iż-żieda tal-kategorija ta' '*klijent*' fir-Regolamenti bħala l-persuni li jistgħu jitgħabbew b'responsabilta' taħt l-istess Regolamenti hijiex żieda li taqa' fil-qafas imsemmi jew jekk tmurx lil hinn minnu. Fil-fehma tal-Qorti, dik il-kategorija tmur lil hinn mill-għanijiet tal-Att. Il-Qorti lanqas ma taqbel mal-imħarrkin meta jgħidu li s-setgħat mogħtijin fl-artikolu 12 tal-Att huma wesgħin biżżejjed biex jistgħu jagħtu s-saħħa lill-Ministru mħarrek biex joħroġ leġislazzjoni sussidjarja biex iżżid kategoriji ta' persuni (li ma jissemma xejn dwarhom fl-Att) biex jitgħabbew b'responsabbilta' bħallikieku kienu kategoriji bħal dawk li jissemmew. Terġa' ttenni li n-natura tar-responsabbilta' maħsuba fl-Att hija waħda li titlob tifsir

[21] Art. 3 tal-Kap 424
[22] Art. 9 tal-Kap 452
[23] Reg. 3(5) tal-Avviż Legali 247/2003 (L.S. 452.87)
[24] Ara par (a) tat-tifsira ta' '*min iħaddem*' f'art. 2 tal-Kap 424
[25] Art. 6(2) tal-Kap 424

preċiż, l-aktar minħabba r-riperkussjonijiet ta' xejra penali li dik ir-responsabbilta' ġġib magħha. Dan jingħad ukoll b'ħarsien tar-regola li "*nulla poena sine previa lege*" u li għalhekk ma għandhiex tħalli li regolament jew liġi ta' natura sussidjarja tikkastiga persuna li l-liġi ewlenija ma tikkontemplax;

Illi l-Qorti tagħmilha ċara li dawn il-kunsiderazzjonijiet jgħoddu u huma limitati għall-prinċipji mqanqla mill-attur. Qiegħda ssejjes biss il-fehmiet tagħha fuq iċ-ċirkostanza f'każ li huwa ma kellu x'jaqsam xejn max-xogħlijiet li matulhom seħħ l-inċident li wassal għat-tiġrif u l-mewt ta' ħaddiem fuq is-sit li huwa ġid tiegħu. Qiegħda wkoll tillimita dan l-istħarriġ tagħha tal-liġi fuq iċ-ċirkostanza tal-attur bħala sid tas-sit fejn sar ix-xogħol, lil hinn minn jekk huwiex ukoll bennej tas-sengħa. Lanqas ma qiegħda bl-ebda mod tindaħal fl-apprezzament tal-fatti li jridu jsiru mill-Qorti kompetenti. Dan jingħad ukoll għaliex, fl-ewwel lok, ma tressqu l-ebda provi dwar id-dinamika tal-inċident u lanqas tas-sehem li kellu l-attur fil-każ, u għaliex, fit-tieni lok, xogħol din il-Qorti f'każ ta' stħarriġ ġudizzjarju ma jinbidilx fit-teħid ta' setgħat li jaqgħu f'idejn il-Qrati jew awtoritajiet kompetenti. Madankollu, safejn ir-Regolamenti jridu li s-sidien tas-siti li fihom ikunu qegħdin isiru xogħlijiet ta' kostruzzjoni jitqiesu bl-istess responsabbilta' daqs min ikun qabbad lill-ħaddiema biex jagħmlu dawk ix-xogħlijiet, ir-Regolamenti jmorru lil hinn minn dak li jipprovdi l-Att;

Illi dan ifisser li safejn ir-Regolamenti jmorru lil hinn mis-setgħat mogħtija mill-Att, ir-Regolamenti ma jiswewx u l-Ministru mħarrek ma mexiex tajjeb meta ħareġ l-imsemmija Regolamenti u daħħal f'responsabbilta' lil min ikun sid jew possessur ta' mkien li fih isir xogħol ta' kostruzzjoni, safejn tali sid jew possessur ma jkunx ukoll indaħal fit-tmexxija, sorveljanza jew twettiq ta' tali xogħlijiet;

Illi l-Qorti trid tagħmilha ċara wkoll li l-fatt li waslet għal din il-fehma ma jfissirx li r-Regolamenti kollha kienu ħżiena u bla siwi: din is-sentenza hija limitata għal dawk is-dispożizzjonijiet fir-regolament 2 (tifsira ta' "*klijent*"), ir-regolament 3 meta jirreferi għal '*klijent*' u regolamenti oħrajn li jirreferu għal '*klijent*' u dak li huma meħtieġa jwettqu, safejn dik il-kelma tgħodd fiha sidien jew pussessuri ta' siti fejn ikun qiegħed isir xogħol ta' kostruzzjoni u ma jkollhom xejn x'jaqsmu mat-treġija tal-istess xogħlijiet. Mill-bqija, ir-Regolamenti jibqgħu bla mittiefsa f'dak li jirrigwarda s-siwi tagħhom;

Illi għalhekk, il-Qorti sejra tilqa' l-ewwel talba attriċi għaliex mistħoqqa fil-fatt u fil-liġi;

Illi minħabba f'dan, sejra tilqa' wkoll **it-tieni talba** attriċi minħabba li ladarba li f'dak l-aspett fuq imfisser sid ta' sit li fih ikun qed isir ix-xogħol maħsub fir-Regolamenti m'għandux jitqies li huwa persuna li tħaddem, kull fejn ir-

Regolamenti jirreferu għas-sid bħala 'klijent' ma jiswewx għaliex huma "*ultra vires*" il-liġi ewlenija;

Għal dawn ir-raġunijiet, il-Qorti qiegħda taqta' u tiddeċiedi l-kawża billi:

Tilqa' l-ewwel talba attriċi u ssib li fil-ħruġ tal-leġislazzjoni sussidjarja magħmula fl-Avviż Legali numru 281/04, il-Ministru mħarrek mar lil hinn mis-setgħat mogħtijin mill-Att Prinċipali meta fit-tifsira tal-kelma '*klijent*' iddaħħal ukoll min ikun sid tal-post fejn ikunu qegħdin isiru xogħlijiet ta' bini u kull fejn, fl-imsemmija Regolamenti, hemm dispożizzjonijiet li jitfgħu responsabbilta' fuq sidien ta' postijiet bħal dawk għall-finijiet tal-istess Regolamenti;

Tilqa' t-tieni talba attriċi u ssib li, safejn l-imsemmija dispożizzjonijiet u r-Regolamenti jirreferu għall-imsemmi prinċipju ta' responsabbilta', dawk ir-Regolamenti huma bla ebda siwi u effett dwar sidien ta' postijiet fejn ikunu qegħdin isiru xogħlijiet;

Tiċħad l-eċċezzjonijiet tal-imħarrkin bħala mhux mistħoqqa fil-fatt u fid-dritt; u

Tordna li l-imħarrkin iħallsu l-**ispejjeż tal-kawża** flimkien u solidalment bejniethom.

Moqrija

Onor. Joseph R. Micallef LL.D.,
Imħallef

16 ta' Jannar, 2018

Marisa Bugeja
Deputat Reġistratur

16 ta' Jannar, 2018